

تقریر درس خارج فقه هوش مصنوعی - جلسه سیزدهم

موضوع: مراتب پایه‌های ممکن برای ظهور هوش و آگاهی

استاد: آیه الله مفیدی (حفظه الله)

اصلاح واژه مونولیسم

دو اصطلاح دوئالیسم و مونولیسم که در نظریه‌های مبتنی بر تفکیک بدن و آگاهی در جلسه پیش بیان شد، واژه مونولیسم صحیح نیست و واژه درست «مونیسیم» است.

مرور بحث گذشته در مراتب پایه‌ها برای ظهور آگاهی

گفتیم که هم پایه‌ها مراتب دارند و هم خود آگاهی‌ها مراتبی دارند. بر اساس این مراتب است که هر نوع آگاهی در نوع خاصی از پایه ظهور می‌کند.

پایه‌های زیر اتمی

درباره آن‌ها صحبت کردیم و گفتیم که این پایه‌ها مربوط به بحث فعلی ما نیستند. اگر چه می‌توانند در هوش خرق عادت دخالت کنند.

پایه‌های سطح اتمی و سطح مولکولی و مولکول‌های آلی

در این پایه‌ها هم بیان شد که آگاهی ظهور نمی‌کند. حتی جسم نام هم نمی‌شود به این پایه‌ها گفت. جسم نام در جایی بود که سلول تشکیل می‌شود و قادر به تکثیر سلولی است؛ یعنی DNA. یعنی DNA می‌شود جزء لایتجزای جسم نامی.

پایه نورون

گفتیم نخستین مرحله انتقال پیام و آگاهی در پایه‌ای پدید می‌آید که بر سلول‌های عصبی استوار بود. پس جزء لایتجزای «حساس متحرک» نورون‌ها است.

پایه کلاستروم

مراتب بالاتر آگاهی که به آن «خودآگاهی» می‌گویند، با همه طیف وسیعی که دارد، در پایه‌ای پدید می‌آید که مجموعه‌های نورون‌ها با هم مرتبط و مدیریت می‌شوند. نظریه‌های مختلفی در این پایه وجود دارد که معروف‌ترین آن «کلاستروم» است. ناحیه‌ای در مغز که خودآگاهی در آن جای می‌گیرد. هر آسیبی که به این بخش از مغز برسد خودآگاهی از بین می‌رود.

ظهور دوباره افلاطون گرایی

پیش‌بینی مستظهر به برهان و شهود

مطلبی که جلسه قبل فرصت نشد و این جلسه عرض می‌شود این‌که براهین و شهود دال بر این است که به زودی

افلاطون‌گرایی در شناخت هستی باز خواهد گشت و مبنای واضح نزد کل بشر خواهد شد، به نحوی که تمامی مبانی دیگر رنگ می‌بازد. گمان بنده این است. زیرا امروز بشر مبادی و ابزار لازم برای درک نظریات افلاطونی را دارد. یک زمانی بحث‌های او صرفاً فلسفی محسوب می‌شود و متافیزیکی، اما امروز بشر ابزار ارائه آن را دارد، با پیشرفت‌هایی که در ریاضیات و علوم میان‌رشته‌ای روی داده است. امروز بشر می‌تواند آن مفاهیم را به کشف و شهود علمی برساند.

مکاتبات هوسرل و فرگه

هوسرل جلد اول کتاب خود را که چاپ کرد، به دلیل نامه‌هایی که فرگه برای او نوشت دیگر جلد دوم را چاپ نکرد. زیرا فرگه مبانی افلاطونی را به او نشان داد و هوسرل متوجه اشتباه خود شد. این یکی از دلایل بازگشت دوباره افلاطون‌گرایی در آینده نزدیک است.

غلبه افلاطون‌گرایی بر فیزیکالیسم

رویکردی که امروز فیزیکالیسم در علوم شناختی دارد از نظر ما مقدمه‌ای برای ورود به افلاطون‌گرایی است. زیرا تمام ساختار مغز را بررسی می‌کنند و چون خودآگاهی را نیافتند، به زودی می‌فهمند که خودآگاهی جایی در خارج از فیزیک و جسم مادی قرار دارد که همان روح است. مثال زدیم مانند فردی که دستگاه رادیو را باز می‌کند تا آدمی که درون آن سخن می‌گوید را پیدا کند. وقتی نیافت، متوجه آنتن و امواجی می‌شود که در حال ارسال و دریافت است.

تفاوت اشکالات سرل و درایفوس

آزمون اتاق چینی که توسط سرل بیان شد اشکالی بر هوش مصنوعی قوی بود که نمی‌تواند به عنوان آگاهی مطرح شود. اما این اشکال چالشی ایجاد نمی‌کرد. زیرا آن‌ها به کار خود در تحلیل هوش مصنوعی ادامه می‌دادند. اما اشکالاتی که درایفوس مطرح می‌کرد متفاوت بود. اشکالات او اساس کار سمبل‌گرایی و پیشرفت رایانه در هوش مصنوعی را دچار چالش می‌کرد. برخی می‌گویند «زمستان هوش مصنوعی» به خاطر همین اشکالات درایفوس پیش آمد.

مراتب آگاهی

الف. غیر محتاج به پایه

حضور مجرد لمجرد که همان وحدت عقل و عاقل و معقول است.

ب. محتاج به موطن غیر فیزیکی

ابن سینا می‌گوید که اگر انسان در فضای باز قرار بگیرد؛ «هوای طلق»، خود واقعی خود را می‌یابد. این بالاترین مرتبه خودآگاهی است.

اولین آگاهی غیرفیزیکی لوح نفس یا همان هوای طلق ابن سینا است که فرگه آن را ایده می‌نامد. دوم بدن‌های غیرعنصری برزخی و مثالی است. عقل بالقوه، عقل بالملکه، عقل بالفعل و عقل مستفاد نیز که حکما ذکر می‌کنند به لوح نفس خیلی نزدیک است. نفس است که آن چهار مرتبه عقل را سامان می‌دهد. اگر نفس نبود، آن چهار نوع عقل هم نبود.

ج. آگاهی محتاج به پایه فیزیکی

تمام مراتب پایه که در جلسه قبل گفته شد که تا حواس ظاهری و خودآگاهی پیش می‌آید. درک معنا و مفهوم‌سازی. تمیز و عقل و رشد و نبوغ. عامد و قاصد. همه این‌ها مراتبی از آگاهی است که در این دسته قرار می‌گیرد.

۱. اصلاح واژه مونولیس
۲. مرور بحث گذشته در مراتب پایه‌ها برای ظهور آگاهی
 - ۲/۱. پایه‌های زیراتمی
 - ۲/۲. پایه‌های سطح اتمی و سطح مولکولی و مولکول‌های آلی
 - ۲/۳. پایه نرون
 - ۲/۴. پایه کلاستروم
۳. ظهور دوباره افلاطون‌گرایی
 - ۳/۱. پیش‌بینی مستظهر به برهان و شهود
 - ۳/۲. مکاتبات هوسرل و فرگه
 - ۳/۳. غلبه افلاطون‌گرایی بر فیزیکالیسم
 - ۳/۴. تفاوت اشکالات سرل و درایفوس
۴. مراتب آگاهی
 - ۴/۱. الف. غیر محتاج به پایه
 - ۴/۲. ب. محتاج به موطن غیر فیزیکی
 - ۴/۳. ج. آگاهی محتاج به پایه فیزیکی

